

LIITE 1. Tiedonkeruu ja arviointitiedon merkitys arvioinnissa

Syksy 2021 –syksy 2022		
Tiedonkeruu	Aineisto	Sisältö ja merkitys
Kirjallinen materiaali, tutkimuskatsaus	<p>Arvioinnin taustaksi ja keskeisten käsitteiden avaamiseksi kartoitettiin ajankohtaiset tutkimukset, selvitykset, arvioinnit ja asiakirjat, joissa tarkasteltiin arvioinnin kohdetta mm. seuraavista arvioinnin kannalta keskeisistä teemoista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koulupiirilainsäädäntö - kouluverkkokysymykset - kyläkoululakkautusten vaikutukset - nuoret syrjäseudulla - erot koulujen välillä - opettajan työ, pedagogiikka - koulumatkat - lasten ja nuorten kokemukset - maaseudun ja saariston vetovoima <p>Keskeisiä käsitteitä:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lasten sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet - lapsen etu - oppilaan etu - osallisuus - maaseutu, saaristo - elinvoima <p>Huom! tilastollisessa analyysissä määritettiin elinvoimaan, kouluverkkoon ja väestömuutoksiin liittyvät käsitteet tilastollista tarkastelua varten</p>	<p>Tutkimuskatsaus antoi kattavan kuvan arvioinnin kohteena olevasta ilmiöstä ja auttoi rajaamaan arvioinnin kontekstia sekä tarkentamaan arvioinnin kohteita ja viimeistelemään arviointisuunnitelmaa.</p>
Kuulemistilaisuudet	<ul style="list-style-type: none"> • Aluehallintovirastojen kuulemistilaisuudet 8.12., 10.12 ja 13.12. 2021 Itä-Suomen, Etelä-Suomen, 	<p>Kuulemistilaisuuksien tarkoitus:</p> <ul style="list-style-type: none"> - käynnistää arvioinnin tiedonkeruu kuulemalla

	<p>Lounais-Suomen, Pohjois-Suomen, Lapin ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastot</p> <p>Kokoonnuttiin Karvin edustajien johdolla ryhmissä työpajoihin (Teams), joissa edustajia kustakin AVI-alueelta., yhteensä 11 virkahenkilöä</p> <ul style="list-style-type: none"> • OAJ:n kuulemistilaisuus 10.12.2021 • Kuntaliiton kuulemistilaisuus 14.12.2021 • Regionförvaltningsverken, Svenska enheten för bildningsväsendet, FSL (Finlands svenska lärärförbund) och Kommunförbundet hörande/ kuulemistilaisuus 2.3.2022 <p>Tilaisuudet eivät edellyttäneet ennakkovalmistautumista, mutta Teams-kutsun myötä lähetettiin ohjaavia avokysymyksiä johdattamaan keskusteluun. Lisäksi valmisteltiin kullekin taholle erityiskysymyksiä. (kysymykset käännetty myös ruotsiksi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Miltä arvioinnin kohteena oleva ilmiö kouluverkon harvenemisesta, lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisesta ja alueiden elinvoimaisuudesta näyttäätyy teidän työnne ja vastualueenne näkökulmasta organisaatiossanne?</i> - <i>Millaisia ovat ko. aiheeseen liittyvät haasteet oman työnne ja edustamanne organisaation kannalta?</i> - <i>Millaiset asiat mielestänne vaikuttavat kouluverkon muutosten aiheuttamiin</i> 	<p>arvioinnin kohteen kannalta keskeisiä tahoja</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuulla asiantuntijoiden kokemuksia ja näkemyksiä arvioitavasta ilmiöstä heidän oman työnsä ja vastualueensa näkökulmasta - saada käsitys, miten arvioinnin kohteena olevat asiat näyttäytyvät eri tahojen ja toimijoiden tehtävissä ja millaisia tulevaisuuden suunnitelmia tai ratkaisuja eri tahoilla on mielessä <p>Kuulemistilaisuuksien anti hyödynnettiin sekä tiedonkeruun suunnittelussa (kysely ja haastattelut) että osana arviointiaineistoa tulosten tarkastelussa</p>
--	---	---

	<p><i>seurauksiin myönteisesti/kielteisesti?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Millaista arviointitietoa ko. aiheesta tarvittaisiin, mikä olisi hyödyllistä teidän oman työnne ja edustamanne organisaation kannalta (ja yleisesti)? Mihin erityisesti tulisi arvioinnissa kiinnittää huomiota?</i> <p>Aineiston käsittely: Karvin Arviointiryhmän reflektiivinen keskustelu ja Karvin arvioijien tarkat muistiinpanot havainnoista, havaintopohjainen yhteenveto tilaisuuksien annista, reflektio arviointiryhmän asiantuntijoiden kanssa</p>	
<p>Itsearviointikysely maaseutu- ja saaristoalueiden kuntiin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselyn otoskunnat olivat MDI:n tilastollisen analyysin luokittelemat maaseutu- ja saaristokunnat (235 kuntaa) • Vastaukset 104 kunnalta (vastaus% 44,3), kaikki AVI-alueet, eri maaseututyypit: harvaan asuttu maaseutu (55%), ydinmaaseutu (43,4%) ja kaupungin läheinen maaseutu (36,3 %), vastauksissa yksikielisiä kuntia (87%), kaksikielisiä, joissa suomi enemmistökielenä (5%) ja ruotsi enemmistökielenä (8%) • Vastaajat kuntien opetus- ja sivistystoimen, nuoris- ja hyvinvointipalveluiden johtoa, virka- ja toimihenkilöitä, rehtoreita, kunnanjohtajia (otoskunnan virka- ja toimihenkilöiltä yksi yhteinen vastaus kustakin kunnasta) 	<p>Kysely oli itsearviointi, jossa maaseutu- ja saaristoalueiden edustajat arvioivat oman kuntansa koulutuspalveluiden tilannetta. Itsearviointi tuotti kuntien opetus- ja sivistystoimen johdon ja asiantuntijoiden käsityksen lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutumisesta, kouluverkon kehityksestä, koulujen lakkauttamisesta ja alueiden elinvoimaisuudesta ja kieliryhmien (suomi, ruotsi, saame) tilanteesta. Kysely tuotti keskeistä tietoa kaikkiin arvioinnin kohteisiin ja arviointikysymyksiin.</p> <p>Kuntien oli mahdollista tallentaa omat vastauksensa ja verrata niitä kansalliseen tulokseen ja näin hyödyntää kyselyä oman toimintansa kehittämisessä.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselyn toteutus 16.5.–19.6. 2022 • Kysely oli itsearviointi, jossa arvioitiin oman kunnan tilannetta • Karvi yhdisti kyselyyn kunnan taustatietoja valmiista tilastoaineistoista (Tilastokeskus, Vipunen) ja aiemmista arvioinneista <p>Kyselyn rakenne ja teemat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tietoa kunnan palveluista, kuntayhteistyöstä palveluiden järjestämiseksi • Kouluverkon ajankohtainen tilanne ja muutokset, kehitystoimet, koulujen lakkautukset • Oppilaiden koulumatkat ja koulukuljetusten järjestäminen • Lasten ja nuorten oikeudet ja hyvinvointi sekä lapsivaikutusten arviointi • Kunnan ja sen alueiden elinvoimaisuus, vahvuudet ja haasteet, tulevaisuuden mahdollisuudet • Palaute tiedonkeruuseen osallistuneilta <p>Aineiston käsittely: Tilastollinen analyysi, laadullisten vastausten sisällönanalyysi</p>	
<p>Kuulemisyöpajat itsearviointikyselyyn vastanneille</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kyselyyn vastaajien nimeämille vastuuhenkilöille lähetettiin syyskuussa 2022 kutsu kuulemistilaisuuteen, jossa käsiteltiin kyselyn alustavia tuloksia. Lokakuussa 2022 järjestettiin kaksi tilaisuutta, joissa esiteltiin alustavia tuloksia. 	<p>Tilaisuudet syvensivät ymmärrystä kyselyn teemoista, etenkin lasten ja nuorten kuulemisen käytännöistä ja lapsen edun määrittelystä, koulukuljetusten haasteita ja kuntien kouluverkon tulevaisuuden kehittämismahdollisuuksista.</p>
<p>Tilastollinen analyysi: <i>Kouluverkko-muutoksien</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Osana arviointia tilattiin aluekehittämistoimisto MDI Public oy:ltä tilastollinen 	<p>Tavoitteena oli muodostaa kattava kuva toimintaympäristöstä, jossa kouluverkon kehitystä tarkastellaan</p>

<p><i>elinvoimavaikutukset kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti maaseutu- ja saaristoalueilla</i></p> <p><i>MDI: Rasmus Aro, Valtteri Laasonen, Anna Laiho, Satu Tolonen & Jani Varjonen</i></p>	<p>tarkastelu kouluverkkomuutoksista</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raportti julkaistaan kokonaisuudessaan arviointiraportin liitteenä • Tilastollisessa analyysissä tarkasteltiin kouluverkkomuutoksien elinvoimavaikutuksia kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti maaseutu- ja saaristoalueilla. <p>Tilastollisen analyysin sisältö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - termistön ja typologioiden määrittäminen - elinvoiman kehitys kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla - Suomen kouluverkon kehitys 2000-luvulla tilasto- ja paikkatietoaineistojen pohjalta - yleinen kuvaus kouluverkkomuutosten vaikutuksista elinvoimaan maaseutu- ja saaristokuntien näkökulmasta - kouluverkkomuutosten paikalliset vaikutukset kuntien sisäiseen elinvoiman kehitykseen <p>Käytetty alueluokitus: Syken kaupunki-maaseutuluokitus, kaupunki-maaseutuluokituksen kuntatason yleistys sekä saaristokunnat ja osa-saaristokunnat (Laki saariston kehityksen edistämisestä 1981/494 ja valtioneuvoston asetus 1089/2016)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kaupungin läheisen maaseudun kunnat - Ydinmaaseudun kunnat - Harvaan asutun maaseudun kunnat - Saaristokunnat <p>Kuntien kouluverkkomuutosten luokittelu:</p>	<p>ja jossa sitä koskevat päätökset tehdään.</p> <p>Tilastollinen tarkastelu tuotti merkittävää arviointiaineistoa kouluverkkomuutosten, väestönkehityksen ja kuntien elinvoiman välisistä yhteyksistä.</p> <p>Tilastollinen tarkastelu tuki Karvin arvioinnin toteutusta myös elinvoimaan ja väestökehitykseen liittyvien termien ja typologioiden määrittelyssä sekä tapauskuntien valintaperusteiden muodostamisessa (arviointivierailujen kohteiden valinta).</p> <p>Tilastollisen analyysi tuottamaa tietoa käytettiin arviointiaineistona elinvoiman ja kouluverkkomuutosten yhteyksiin liittyviin arvioinnin kohteisiin ja kysymyksiin.</p>
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - vähäisen kouluverkkomuutoksen kunnat - keskisuuren kouluverkkomuutoksen kunnat - suuren kouluverkkomuutoksen kunnat - erittäin suuren kouluverkkomuutoksen kunnat - yhden koulun kunnat 	
<p>Tapauskuntien valinta ja syventävät tapauskuntien tilastotarkastelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tapauskunnat valittiin tilastollisen tarkastelun pohjalta • Valintakriteerit luotiin MDI:N asiantuntijoiden, arviointiryhmän, ohjausryhmän yhteistyönä • Tapauskuntien valintaperusteet: <ul style="list-style-type: none"> - maaseutumaisia kuntia, eri maaseututyypit huomioitu, sisältää saaristokunnan - kuntia, joissa kouluverkko on eri tavoin keskittynyt, tuoreita kouluverkon muutoksia, kielirakenteeltaan monipuolisia - tuottaa lisätietoa yleisen tarkastelun keskeisiin kysymyksiin <p>Valittiin kuusi tapauskuntaa:</p> <p>A. Tapauskunta 1. Saaristokunta (TK1). Lounais-Suomessa sijaitseva kaupungin läheisen maaseudun kunta. Valittiin mukaan tarkasteluun edustamaan kuntaa, jossa saaristomaisuudella on merkittävä vaikutus koulutuspalveluiden järjestelyyn.</p> <p>B. Tapauskunta 2. Kaksikielinen ydinmaaseudun kunta (TK2). Ydinmaaseudun</p>	<p>Syventävän tapauskuntien tilastollisen tarkastelun tarkoitus oli ymmärtää kouluverkkomuutosten paikallisia vaikutuksia ja monipuolistaa kuvaa kouluverkkomuutosten ja elinvoiman yhteydestä.</p> <p>Tapauskuntien kautta selvitettiin tarkemmin kouluverkkomuutosten vaikutuksia paikallisella tasolla huomioiden paikalliset lähtökohdat, kunnan toimintaympäristö ja koulujen lakkautusten tausta.</p> <p>Kuntakohtaiset syventävän analyysit toivat tapauskunnille hyödyllistä kunta- ja aluekohtaista tietoa ja olivat esimerkki siitä, millaista tietoa voi hyödyntää kouluverkon suunnittelussa.</p> <p>Arvioijat hyödynsivät kuntakohtaisia tilastollisia analyyseja arviointikäyntien haastatteluiden ja muun tiedonkeruun suunnittelussa.</p> <p>Tapauskuntien analyysit toivat merkittävää arviointitietoa koko arvioinnin tuloksiin.</p>

	<p>kunta Etelä-Suomessa. Kaksikielinen kunta ja merkityksellinen vieraskielisen väestön vähemmistö.</p> <p>C. Tapauskunta 3. Kaupungin läheinen maaseutukunta (TK3). Maaseutumainen kunta Länsi- ja Sisä-Suomessa, jonka toimintaympäristöön vaikuttaa merkittävästi työpaikkaliikenne sekä muuttovirrat suhteessa läheiseen suureen kaupunkiin. Kunnan kasvava väestöpohja tukee valintaa.</p> <p>D. Tapauskunta 4. Voimakkaasti supistuva harvaan asutun maaseudun kunta (TK4). Syrjäinen harvaan asutun maaseudun kunta Itä-Suomessa, jossa väestöpohja on vähentynyt erittäin voimakkaasti. Valintaa tukee pitkät etäisyydet kunnan sisällä sekä vahvasti keskittynyt kouluverkko.</p> <p>E. Tapauskunta 5. Merkittävän kouluverkkomuutoksen ydinmaaseudun kunta (TK5). Monikeskuksinen seutukaupunki Pohjois-Suomessa, jossa toimivien koulujen määrää on vähennetty huomattavasti vuosien 2010-2021 aikana.</p> <p>F. Tapauskunta 6. Harvaan asutun maaseudun kunta (TK6). Kunta Lapissa, jota leimaa kunnan hyvin matala väestötiheys sekä monikeskuksisuus. Kunnan valintaa tukee merkittävä saamenkielisten vähemmistö.</p>	
--	--	--

	<p>Tarkastelu pohjautuu hanketta varten tilattuun kuntakohtaiseen paikkatietoaineistoon sekä useisiin tilastolähteisiin, joilla voidaan tarkastella kunnan sisäistä kehitystä.</p> <p>Tilastoanalyysin tapaustutkimusta varten jokaisesta kuudesta tapauskunnasta on muodostettu kattava tausta-analyysi.</p> <p>Tilastokeskuksen paikkatietoaineistojen määritettiin aktiivisten ja lakkautettujen koulujen sijainti tapauskunnissa.</p> <p>Kyseisiä tapausanalyysieja ei julkaista kokonaisuudessaan, mutta ne on luovutettu tapauskunnille.</p> <p>Tapauskuntien tausta-analyysien perusteella on laadittu yhteenveto osaksi tilastollisen analyysin raporttia.</p>	
<p>Arviointivierailut tapauskuntiin</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arviointivierailut kuuteen kuntaan elo-syyskuussa 2022 • Valitut kunnat ovat maaseutumaisia kuntia tai kuntia, joissa saaristomaisuus vaikuttaa koulutuspalveluiden järjestämiseen merkittävästi. Lisäksi niissä on tehty kouluverkon muutoksia melko hiljattain. Osassa kunnista on eri kieliryhmiä opetuksen järjestämisen piirissä. Jokaisesta AVI-alueesta on yksi kunta. <p>Arviointivierailujen toteuttaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tapaaminen kunnan johdon ja/tai sivistystoimen johdon kanssa - vierailu kouluun/kouluihin (kyläkoulu, yhtenäiskoulu) - kuudennen ja/tai seitsemännen luokan oppilaiden haastattelut, oppilailta kokemuksia kouluverkon muutoksista, esimerkiksi koulun 	<p>Arviointivierailujen tarkoitus oli syventää käsitystä maaseutu- ja saaristoalueiden opetuksen järjestämisen erityispiirteistä sekä kuulla lasten ja nuorten kokemuksia koulunkäynnistä, koulun lakkauttamisesta tai yläasteelle siirtymisestä, koulumatkoista ja vapaa-ajan vietosta sekä saada käsitys lakkautusten ja muutosten perusteista kunnassa.</p>

	<p>lakkauttamisesta, siirtyminen ala-asteelta yläasteelle tai yhtenäiskouluun</p> <ul style="list-style-type: none"> - keskustelu koulun/koulujen johdon ja/tai opettajien ja/tai koulukuraattorin kanssa - perehtyminen kunnan erityispiirteisiin, paikallisiin haasteisiin, ratkaisuihin ja hyviin käytänteisiin opetuksen järjestämiseksi sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi <p>Kuhunkin arviointivierailuun osallistui arviointiryhmästä 1-2 Karvin asiantuntijaa ja yksi arviointiryhmän asiantuntijajäsen. Haastattelut olivat teemahaastatteluja ja ne nauhoitettiin.</p> <p>Oppilaiden haastatteluihin oli pyydetty lupa huoltajilta. Oppilaiden haastattelut pienissä 3–6 hengen ryhmissä, yhteensä haastateltiin 56 oppilasta 9 koulusta kuudella eri paikkakunnalla, haastateltavat pääasiassa 6.–7. luokkalaisia</p> <p>Arviointivierailuista laadittiin muistiinpanot, haastattelut litteroitiin</p> <p>Aineiston käsittely: Kukin arvioija haastatteli tilaisuudesta riippuen osallistujia sekä kirjasi muistiinpanot. Arviointiryhmä kävi reflektiokeskustelut muistiinpanojen pohjalta, yhteenveto keskeisistä havainnoista arviointiryhmässä</p> <p>Arviointivierailuista laaditut muistiinpanot analysoitiin arviointikohteittain, painopiste kouluverkon muutoksissa, niiden perusteluissa ja lasten kokemuksissa, reflektio ja arviointiryhmän yhteinen ymmärrys arviointivierailujen tuloksista</p>	
<p>Kysely tapauskuntien nuorisovaltuustoille</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tapauskuntien nuorisovaltuustoille laadittiin kysely, joka pyydettiin kunnan sivistystoimen johdon 	<p>Nuorisovaltuuston jäsenille suunnatun kyselyn tarkoituksena oli täydentää arviointivierailuilla saatua tietoa nuorten</p>

	<p>toimittamaan nuorisovaltuuston jäsenille</p> <ul style="list-style-type: none"> vastaukset saatiin 5 kunnasta <p>Kyselyn sisältö (lähetetty suomeksi ja ruotsiksi)</p> <ol style="list-style-type: none"> Miten oppilaiden näkemykset on mielestänne huomioitu kouluja koskevissa muutoksissa ja päätöksissä? Miten olette vaikuttaneet opetuksen järjestämistä ja koulukyytejä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon kunnassanne? Miten kehittäisitte opetuksen järjestämistä ja koulukuljetuksia kunnassanne? Millaisia terveisiä lähettäisitte lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osallistumisen kehittämiseksi kuntanne päättäjille? <p>Aineiston käsittely: vastauksista laadittiin yhteenveto kysymyksittäin</p>	<p>osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksista kunnassa</p>
<p>Kuulemistilaisuudet itsearviointikyselyyn osallistuneille</p>	<ul style="list-style-type: none"> Itsearviointikyselyn tuloksia käsiteltiin kyselyyn vastanneiden kanssa erillisissä tilaisuuksissa. Tilaisuudet (etäyhteyksin) järjestettiin 11.10. ja 13.10., osallistujia yhteensä 12 kunnasta Tilaisuuteen osallistui myös arviointiryhmän ja ohjausryhmän jäseniä Tilaisuudet painottuivat kouluverkon ajankohtaisesta tilanteesta erityyppisissä kunnissa, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä, koulumatkoista, toimivista ratkaisuksista ja kouluverkon tulevaisuuden näkymistä 	<p>Kuulemistilaisuuksien tarkoitus oli:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kunnat voivat tilaisuudessa verrata omia tuloksiaan koko kyselyn tuottamaan tietoon sekä kuvata tarkemmin tilannettaan suhteessa tuloste antamaan kuvaan Osallistujilla on mahdollisuus jakaa tietoa toimivista ratkaisuksista ja tuoda esiin kehittämis ehdotuksiaan Tilaisuudet olivat arvioijille tärkeitä arviointitulosten ymmärtämiseksi, keskustelua hyödynnetään

	<ul style="list-style-type: none"> • Keskustelutehtävät olivat: <i>Mitä tarkoittatte oppilaan edulla? Miten sitä arvioidaan? Miten selvitätte lasten ja nuorten tilanteen? Mitkä tavat ja menetelmät toimivat? Mitä selvitykset teidän mielestänne kertovat? Miten näette tulevaisuuden? Mitä pitäisi tehdä? Mitä hyviä käytänteitä on? Kehittämisehdotuksia?</i> 	johtopäätösten ja suositusten muotoilussa
Reflektio ja tulosten tulkinta	<ul style="list-style-type: none"> • Kukin arvioija käsitteli arviointiaineiston oman asiantuntemuksensa ja kokemuksensa pohjalta hyödyntäen yhteisiä ja arvioijakohtaisia muistiinpanoja ja yhteenvetoja. Arviointiryhmä muodosti yhteisen ymmärryksen päähavainnoista yhdessä ja laati synteesis sisällöllisistä pääteemoista arviointikysymyksiin. 	Asiantuntijat kirjoittivat tulosluvut analyysin pohjalta, arvioinnin johtopäätökset ja suositukset perustuvat arviointiryhmän yhteiseen tulkintaan.